

edin peštalić

percepcija sunneta u *hikjmetu*

Uvod

Različiti pristupi razumijevanju sunneta Allahovog Poslanika, a.s., u islamskom svijetu svakako se mogu razaznati i na našim prostorima. Dolaskom austrougarske vlasti, što je značilo i dolazak novog načina života, muslimanima su se nametala nova životno važna pitanja na koja je trebalo dati valjan odgovor.

Svakako, jedno od pitanja bilo je i mjesto sunneta u životu muslimana. Ovo pitanje muslimane generalno prati od preseljenja Poslanika, a.s., na ahiret pa sve do danas. Stavove islamske uleme o ovom, ali i o drugim pitanjima možemo podijeliti na: tradicionalne, vjerskomodernističke i svjetovno modernističke.

Među najpoznatije predstavnike tradicionalnog mišljenja u Bosni i Hercegovini ubrajaju se i krugovi okupljeni oko lista *Hikjmet* u Tuzli, od kojih se posebno ističu braća Čokić.

O *Hikjmetu*

List *Hikjmet* je izlazio kontinuirano od 7. 4. 1929. do 14. 11. 1936. godine, a vlasnik i urednik *Hikjmeta* bio je Ibrahim Hakki Čokić (1871.-1938.).

Iako je *Hikjmet* izlazio u Tuzli, nametnuo se i dugo vremena bio neformalni organ takozvane tradicionalne uleme u Bosni i Hercegovini, da bi u posljednjoj godini svog izlaženja to i formalno postao.

Skoro da nema lista koji je u tom obimu crpio podsticaj iz oponirajućih glasila kao što je to bio tuzlanski *Hikjmet*.

Ova islamska revija bila je primjer društveno angažiranog medija koji je pratio sva aktuelna duhovna kretanja koja su se ticala Bošnjaka i njihovog islamskog identiteta.

S obzirom na tu dimenziju njegovog trajanja, prisutnost u bošnjačkoj kući, islamskim ustanovama, među ulemom, ali i svjetovnom inteligencijom, krug autora i saradnika koji ga pišu i obliku, *Hikjmet* spada u onu vrstu štiva koje je nezaobilazno u razumijevanju duhovnih tendencija među Bošnjacima u 20. stoljeću.

Razumijevanje sunneta

Jedno od najznačajnijih djela na stranicama *Hikjmeta* jeste historijsko-teološka studija „Muhammed, alejhi-s-selam“, gdje Abdurahman Adil Čokić iznosi svoje stavove o sunnetu i ulozi poslanika Muhammeda, a.s.

To je najduži feljton u *Hikjmetu* (60 nastavaka), i posjeduje zavidan nivo objektivnosti, tematske širine i poznavanja predmetne materije, noseći elemente naučno profiliranog djela.

Feljton pod nazivom „Muhammed, alejhi-s-selam“ s pravom se može ubrojiti u „najuspjelija djela posvećena Poslanikovoj ličnosti, životu i misiji pisana izvorno na bosanskom jeziku.“¹

Kad operira historijskim činjenicama koje se tiču života Muhammeda, a.s., Abdurahman Adil Čokić se uglavnom suzdržava od vlastitih analiza i poopćavanja.

Govoreći o Poslaniku, a.s., kao čovjeku, on ističe da Muhammed, a.s., nije čovjek kao i svaki drugi. On je Allahov poslanik, i o njemu se ne može govoriti kao o „običnom čovjeku“.

„Muhammed, a.s., bio je uvijek ‘hanifa’, tj. šljedbenik Ibrahimove, a.s., vjere. On se nije nikada klanjao neznabožčkim idolima i ikonama. Ibrahimov, a.s., din i din svih drugih pejgambera jeste jedan. Svi su oni poslije Adema, a.s., u glavnom obnovitelji samo jedne vjere, a to je islam, Muhammed, a.s., je, dakle, i prije poslanstva bio musliman.“²

Uzimajući u obzir karakter riječi Poslanika, a.s., Abdurahman Čokić smatra da Hadis kao i Kur’an ima svojstvo, karakter Objave, što je utvrđeno idžmaom koji se temelji na Kur’anu i

¹ Adnan Jahić, *Riječ tradicionalne uleme u Bosni i Hercegovini*, BZK Preporod, Tuzla, 2004., str. 110.

² *Hikjmet*, Tuzla, 2/1931., br. 23 i 24, str. 327-328.

sunnetu. „Glavni šerijatski argumenti delili su i Kur'an i hazreti Pejgamberov uzvišeni sunnet.“³

Riječi poslanika Muhammeda, a.s., njegova djela i ono što je svojom šutnjom odobrio nazivamo Hadisom i sunnetom.

Hadis ili sunnet je jedan, i to drugi šerijatski argument ili delil. Na prvom mjestu dolaze Božije riječi, Kur'an, a odmah iza toga riječi Božijeg poslanika, Muhammeda, a.s.

„Da je Hadis objava i da se kao takav ima primiti i slijediti, to se jasno vidi iz Kur'ana.

Svevišnji u Kur'anu veli: *Ko slijedi poslanika, taj slijedi Allaha.*⁴

*Primate ono što vam je Poslanik donio, a sustegnite se od onoga što vam je zabranio.*⁵

Svi uvaženi autoriteti ehli-sunneta jednoglasno podvlače da Hadis ima karakter i snagu Objave i da je on drugi izvor islama. Štaviše, neka ulema ide tako daleko u ovom pitanju da dopušta dokidanje (nesh) pojedinih kur'anskih odredaba hadisima koji imaju sve potrebne uvjete za to.“⁶

Nakon Poslanika, a.s., muslimani trebaju slijediti praksu četverice pravednih halifa, jer su oni bili uz Poslanika, a.s. A kasnije su i sami nosili teret predvodnika muslimana na svojim leđima.

Poslije smrti Muhammeda, a.s., u njegovim drugovima, ashabima, s kojima je on saobraćao, ostalo je živo sjećanje na njegovu pojavu; njegov primjer bio im je pred očima i oni su znali mnoštvo zgoda iz njegova života i poslaničke misije.

Ashabi su praksu i riječi poslanika Muhammeda, a.s., pamtili i slijedili njegov primjer, odnosno sunnet, a nakon njegove smrti nastojali su iskoristiti svaku priliku da drugima prenesu to znanje i da ih pouče praksi poslanika Muhammeda, a.s.

Adil Čokić pod sunnetom podrazumijeva ne samo postupke Božijeg Poslanika, a.s., nego i njegovih ashaba i ističe da je to prihvaćeno kod svih pravnih škola, osim šafijske.⁷

Da bi se shvatio pravi smisao i priroda Hadisa, njegov odnos prema Kur'anu, potrebno je objasniti da li je on nastao kao rezultat idžtihada poslanika Muhammeda, a.s., ili je objavljen.

³ *Hikjmet*, Tuzla, 5/1933., br. 53, str. 130.

⁴ Sura En-Nisa, ajet 80.

⁵ Sura El-Hašr, ajet 59.

⁶ *Hikjmet*, Tuzla, 4/1933., br. 49, str. 23.

⁷ *Hikjmet*, Tuzla, 3/1931., br. 25, str. 19.

Abdurahman Adil Čokić smatra da je svaki hadis na neki način od Boga, dž.š., jer poslanik Muhammed, a.s., ne govori iz svog hira, već ga Uzvišeni podučava.

Uzvišeni Allah kaže: *On ne govori iz hira svoga, već je to Objava koja mu se objavljuje.*⁸

„Ljude koje je Allah odabrao za poslanike i nadario ih vahjom, iako su živjeli ljudskim životom, njihovo znanje kao Božijih poslanika je nedostižno.“⁹

Poslanik tumači ono čemu ga Allah, dž.š., podučava.

Posredstvom hadisa Poslanika, a.s., Adil Čokić u svojim tekstovima nastoji ukazati na činjenicu da ćemo se kur’anskim porukama mnogo više okoristiti ukoliko ih primijenimo u svakodnevnom životu i ukoliko se po njima budemo ravnali.

Hadis nas treba usmjeriti Pravim putem, kako bismo bolje razmislili o našim životima i postupcima.

„Neki muškarci nose zlatno prstenje i raspravljaju na kojoj ruci ga je bolje nositi, a uopće se ne zapitaju da li ga je dozvoljeno nositi.“¹⁰

Kada navodi hadise Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., ukazuje i na zbirku hadisa u kojoj se taj hadis nalazi.

„Poslanikove, a.s., upute i postupci jesu jedini legalni i legitimni tumač kur’anskih uputa i odredaba, a nisu samo politički čin, koji su izvan okvira tih propisa.“¹¹

Kad je riječ o Poslaniku, a.s., dužni smo vjerovati da je on Allahov poslanik, ali i da donosimo salavate na njega, jer je to izričita kur’anska naredba.

Njegove postupke i djela trebamo uzeti sebi za uzore, što znači živjeti onako kako je on živio.

U Poslanikovu nepismenost, odnosno u činjenicu da Poslanik, a.s., nije znao čitati i pisati, nisu sumnjali ni njegovi najžešći protivnici, pa su mišljenja pojedinih zapadnih autora o njegovoj pismenosti kao pretpostavci nastanka Kur’ana potpuno bespredmetna i nehistorijska. Oni koji tvrde da je Kur’an plagijat, ističe Čokić, nisu svjesni svoje zablude: „Plagiranje iziskuje pismenost, študiju i poznavanje hebrejskog ili kog drugog jezika na kojem je

⁸ Sura En-Nedžm, ajet 3-4.

⁹ *Hikjmet*, Tuzla, 3/1932., br. 32, str. 228.

¹⁰ *Hikjmet*, Tuzla, 4/1932., br. 39, str. 72.

¹¹ Chameran, „Kult svetih i mrtvih“, *Hikjmet*, Tuzla, 2/1930., br. 17, str. 114.

postojao prevod barem jednog ili oba Zavjeta, jer na arapskom jeziku nije postojao ni jedan prevod, a Muhammed, a.s., nije bio pismen niti je poznavao kog drugog jezika sem arapskog.“¹²

Zaključak

Braća Čokić i list *Hikjmet* autentičan su primjer bosanskog tradicionalističkog razumijevanja islama, i svojevrsna opozicija modernističkom pristupu i razumijevanju islama na našim prostorima. Problemi s kojima su se muslimani susretali širom svijeta tištili su i muslimane u Bosni.

Hikjmet je snažno pozivao na očuvanje i vraćanje na izvorne islamske vrijednosti, ali je istovremeno bio nemoćan da pruži valjane odgovore i alternativu na probleme s kojima se suočavalo islamsko društvo.

Njegovi autori i uredništvo skrasili su se u unutrašnjim vrijednostima islama i zalagali se za moralni preporod društva.

Potreba zaštite autentičnog razumijevanja islama najbolje se može uočiti u tekstovima i raspravama u listu *Hikjmet*.

Kao glavni razlog pokretanja lista *Hikjmet* navedeno je otkrivanje mudrosti i dobrih strana islamskih propisa, njihova odbrana i borba s reformaštvom. Danas *Hikjmet* predstavlja riznicu kulturnog i vjerskog sadržaja. On predstavlja konzervaciju jednog vremena kroz koje je prošla BiH, odnosno bošnjački narod.

LITERATURA

1. *Hikjmet*, Tuzla, 1929-1936.
2. Karčić, Fikret, *Društveno-pravni aspekti islamskog reformizma*, ITF Sarajevo, 1990.
3. Jahić, Adnan, *Riječ tradicionalne uleme u Bosni i Hercegovini*, BZK Preporod, Tuzla, 2004.
4. Handžić, Mehmed, *Izabrana djela*, I-VI, Sarajevo, 1999.
5. Traljić, Mahmud, *Istaknuti Bošnjaci*, Sarajevo, 1998.
6. Zbornik radova Islamskog teološkog fakulteta, Sarajevo, 1982.
7. Hasanović, Zuhdija, *Pristupi sunnetu-hrestomatija*, FIN, Sarajevo, 2005.
8. Zbornik radova sa okruglog stola 3-4, Behram-begova medresa, Tuzla, 2001.
9. Čokić, Halid, *Tri stoljeća porodice Čokić*, MIZ Tuzla, Tuzla, 1999.
10. Čokić, Abdurahman Adil, *Islamska vjerska organizacija*, Tuzla 1936.
11. Hadžić, Osman Nuri, *Muhamed i Koran*, Beograd, 1931.
12. Karić, Amir, „Prvi broj *Hikjmeta* štampan prije sedamdeset godina“, *Preporod*, br. 4, Sarajevo, 2000.

¹² A. Adil Čokić, „Muhammed, alejhi-s-selam“, *Hikjmet*, II/1930., br. 120, str. 231.